

Vélemény
A régészeti lelőhelyek feltárásának ... részletes szabályairól szóló 18/2001. (X.18.)
rendelet módosításáról

Az elmúlt évtizedben a magyarországi régészet feladatai és ennek következtében eredményei hihetetlen tempóban növekedtek. Kétségtelen, hogy a szakág szükségszerű fejlődése több megoldatlan problémát hozott magával. Joggal veti fel a vezetői összefoglaló, hogy a régészeti feltárások gazdag emlékanyagot eredményeznek a nemzeti történeti örökség számára, de megfelelő és hosszú távú elhelyezésük nagyrészt megoldatlan. („A nagyberuházásokból származó hatalmas tömegű leletanyag és dokumentáció egységes nemzeti örökségként való kezelését meg kell oldani.” „...a leletanyag raktározása és hatékony feldolgozása sem kielégítően megoldott.” „...tehát a cél egy gyorsabb és rugalmasabb, olcsóbb és jobban kalkulálható, egyszerűbb és átláthatóbb rendszer... kialakítása.”) A tét nem csekély, pontosan az, hogy a megfontolt rendeletmódosítás eredményeképpen jobb, az örökségvédelem számára hatékonyabb helyzet alakuljon ki. A rendelet jelenlegi tartalma – számos pozitívuma mellett – nem látszik biztosítani a feltárások egyszerűbbé, hatékonyabbá tételét, s általános tudományos hasznát.

1. Véleményünk szerint az állami és önkormányzati nagyberuházások esetén többnyire rendelkezésre áll az a jogszabály értelmező szakembergárda, amely az új miniszteri rendelet alapján képes lesz a feladat végrehajtásának előkészítésére. A magánberuházók azonban valószínűleg kevésbé fogják a megfelelő lépéseket gyors hatékonysággal megtalálni. Különösen nehezen alakul majd ez az 1 hektár, valamint a nettó 100 millió Ft. körüli beruházások esetén. Indokolt a városi beruházások esetén ezt a beruházási küszöböt 1 milliárd forintra emelni. Gyakran tapasztalható emellett, hogy a beruházó a régészeti feltárással kötelezés időpontjában még nem pontosan tudja, hogy a beruházás tárgyát képező területen mekkora alapterületet kíván beépíteni, vagyis ásatást végeztetni.
2. A 2. § pontjai szerint a nagyberuházások régészeti munkálatait a Régészeti Szakszolgálat látja el. Vagyis köt szerződést az ország valamennyi pontján, feltehetően köt le kötelező közbeszerzés keretében gépi és kézi földmunkás kapacitást, hogy a jelentkező feladatokat a kívánt és elvárható gyorsasággal végezze el. Ha van előre látható tervezés, az az állami és önkormányzati megrendelés esetén valószínűsíthető, de a magánmegrendelők esetén – a tapasztalatok szerint – kevésbé biztosítható. E téren érdemes lenne modellezni a rendelet hatását.
3. Nem világos, hogy a 14/E (4) bekezdésében megfogalmazottak szerint a teljes építési területen a feltárás előkészítését, s ebben a humusztakarót a Szakszolgálat távolítja el, „a humuszgazdálkodási tervet” a Szolgálat teljesíti, ha egyébként a szerződés alapján a régészeti feltárást pl. a területileg illetékes múzeumnak adja át? Számptalan problémát okoz majd, ha az előkészítés és a feltárás feladata elválík egymástól. Ez nem helyesíthető. A régészeti feltárás munkálatait bárki is végzi, egy szervezet keretében, s egységes munkafolyamatként kellene ellátni.
4. A 14/F § (2) és (3) szerint várható, ha a feltárást nem a területileg illetékes múzeum végzi el, akkor az a közel másfél évszázados gyakorlat, amely szerint a régészeti leletek a területileg illetékes múzeum gyűjteményébe kerülnek, a jövőben szétzilálódnak. Várható, hogy amennyiben más végzi a feltárást, a területileg illetékes múzeumok (s persze a fenntartó önkormányzatok) nem fogják a régészeti leletek

- feldolgozását, s a vele együtt járó további feladatokat a jogszabályban közölt felelősséget a megadott feltételekkel magukra vállalni.
5. Az „átvállalt” feltárások esetén a régészeti eredmények feldolgozása, publikálása magával hoz egy sor szakmai-etikai kérdést, amely bizonyosan konfliktusokat fog eredményezni.
 6. A 14/F §-ban jelzett „befogadó nyilatkozat” hiányában várhatóan jelentős mennyiségű anyag kerül majd a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményébe. Kérdések sora vehető fel pl. a raktározás elegendő feltételeit illetően, de mégis csak a legfontosabbra érdemes utalni: A Nemzeti Múzeum gyűjteményi anyaga várhatóan szakmailag kevésbé minőségű eredményeket hozó feltárások anyagának végső nyughelye lesz majd? Szükségesnek látszik a jogszabály további átgondolása, s a megfelelő konzultációk lefolytatása.
 7. Indokolt lenne a jogszabályban egyes régészeti feltárásokhoz konzulens kirendelésének lehetőségét is megfogalmazni.
 8. Gyakran tapasztalható, hogy egy-egy nagyobb feltárásnál idő és térbeli korrekcióra van szükség. E kérdések kezelését a rendelet egyáltalán nem tartalmazza, semmilyen iránymutatásra nem gondol.
 9. A miniszteri rendelet szélesebb kört érintő bevezetése várhatóan fennakadásokat fog eredményezni. Tekintettel arra, hogy az ország régióiban/megyéiben egyik hónapról a másikra nem várható olyan gyakorlott szakemberek munkába állítása a Szakszolgálatoknál, akik a feladatokat zökkenőmentesen elő tudják készíteni, ésszerűnek látszana előbb egy szűkebb megrendelői körre (pl. az állami és önkormányzati körre) érvényesíteni a Szakszolgálat tevékenységét. Ellenkező esetben a feltárások előkészítése ugyan szabályozottabb lesz, de sok hiba lehetőségét hordja magában, s időben kitolja a feladatok teljesítését.
 10. A miniszteri rendelet további egyeztetésébe feltétlenül indokolt a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Bizottságának bevonása. Ez a fórum lenne leginkább alkalmas véleményezni a rendelet hatását a hazai örökségvédelemre, s várható eredményét a történeti-régészeti szakterület munkájának magasabb színvonalúvá tételére.

Bp., 2007-02-25.

Az Országos Közgyűjteményi Szövetség nevében:

Bereczky Loránd
elnök